

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота

ОДЕСА
ФОП Бондаренко М.О.
2023

УДК 364-784(072)
О-753

Укладач:

К. О. Кулава, старший викладач кафедри соціальної роботи.

Рецензенти:

М. К. Кременчуцька, кандидат психологічних наук, професор кафедри диференціальної та спеціальної психології;

Т. П. Хлівнюк, кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальної роботи.

*Рекомендовано Вченою радою факультету
Психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол №1 від 20.09.2023*

О-753 **Основи** соціального консультування : методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота / уклад.: К. О. Кулава. – Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2023. – 44 с.

Пропоновані методичні рекомендації допомагають при підготовці до відповідей на практичних заняттях та підготовці до самостійного виконання завдань. Увагу приділено формуванню професійної компетентності соціальних працівників та їх взаємодії з клієнтами.

Розраховано для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І.І. Мечникова.

УДК 364-784(072)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
Тема 1. Вступ в дисципліну. поняття соціального консультування та його специфіка	7
Тема 2. Теоретичні основи та спеціальні проблеми консультування в соціальній роботі	10
Тема 3. Процес соціального консультування	13
Тема 4. Навички ефективного консультанта в соціальній роботі	16
Тема 5. Техніка постановки питань в соціальному консультуванні	17
Тема 6. Професійні складнощі та проблемні аспекти в процесі соціального консультування.	20
Тема 7. Практичні аспекти кризового консультування в соціальній роботі	23
Тема 8. Практичні аспекти телефонного соціального консультування	26
Тема 9. Практика супервізії в соціальному консультуванні	28
Тема 10. Соціальне консультування підлітків	30
Тема 11. Особливості соціального консультування залежних клієнтів	32
Тема 12. Соціальне консультування сім'ї	34
Тема 13. Соціальне консультування осіб, хворих на віл/снід	36
Тема 14. Соціальне консультування внутрішньо-переміщених осіб	38
Тема 15. Соціальне консультування у сфері освіти	40
Рекомендована література	42

ПЕРЕДМОВА

Методичні рекомендації з курсу «**Основи соціального консультування**» розроблені на кафедрі соціальної роботи ОНУ імені І.І. Мечникова на основі освітньої програми підготовки здобувачів освітнього рівня «бакалавр» відповідно до навчального плану для спеціальності 231 «Соціальна робота».

Актуальність курсу «Основи соціального консультування»

Консультування клієнта є одним з видів допомоги в соціальній роботі. На практиці консультування проводить практично кожен фахівець соціальної сфери, працюючи з людьми, що знаходяться в кризовій ситуації, складних життєвих обставинах. Надання допомоги клієнту у важкій життєвій ситуації включає інформування; допомога в аналізі проблеми, проясненні конфліктних зон та пошук шляхів вирішення проблемної ситуації. Для того щоб така робота проводилася якісно, необхідне вивчення основ консультування, що стає важливою складовою навчання фахівця з соціальної роботи. Консультування є одним із напрямів роботи фахівця соціальної роботи, що допомагає клієнтові проаналізувати і зрозуміти сутність його важкої життєвої ситуації і змодельовати, розглянути різноманітні варіанти, які можуть бути використані для розв'язання проблеми.

За змістом послуга консультування – це комплекс заходів, що здійснюються протягом строку, необхідного для виходу зі складної життєвої ситуації та адаптації особи, сім'ї до нових умов соціального середовища, спрямованих на усунення/приспособування обмежень життєдіяльності, підтримку соціальної незалежності, збереження та продовження соціальної активності особи, сім'ї. Консультування визначається як стратегія, технологія і метод професійної допомоги. Зміст поняття «консультування» включає особливий вид відносин між соціальним працівником і клієнтом. Основи консультування у соціальній роботі включають в себе такі розділи як теоретичні основи консультування та особливості консультування, як виду діяльності.

Запропоновані методичні рекомендації спрямовані на формування у студентів необхідної теоретичної бази для виконання функції консультанта у соціальній сфері, системі освіти, медичних та правоохоронних закладах та ін. Методичні рекомендації мають на меті розширення професійної ерудиції, світосприймання, вироблення наукового світогляду, оволодіння глибокими знаннями про закономірності і механізми виникнення, функціонування і прояву соціально-психологічної реальності, що складається в процесі особистісної взаємодій, оволодіння студентами навичками основних методик, навичок, технік та прийомів консультування. Враховуючи орієнтацію освітньо-професійної програми «Соціальна робота» на підготовку конкурентоспроможних фахівців у галузі соціальної роботи, здатних застосовувати знання, уміння й особисті якості відповідно до завдань професійної діяльності в умовах полікультурного середовища.

Саме засвоєння матеріалу навчальної дисципліни «Основи соціального консультування» дозволить краще розуміти свої особисті компетентності здатності розв'язувати складні завдання і вирішувати проблеми в галузі соціальної роботи, що передбачає застосування певних теорій, методів, моделей соціальної роботи, проведення досліджень, здійснення інноваційної діяльності тощо.

Мета курсу:

формування у здобувачів цілісної системи знань на основі наукового підходу до практики соціального консультування; в ознайомленні з основними параметрами процесу консультування: умовами, структурою, динамікою, чинниками, що впливають на характер протікання консультативного процесу, ефектами і результатами; у набутті базових умінь і навичок, необхідних соціальному працівникові у практичній діяльності; у формуванні та розвитку професійно та особистісно важливих якостей майбутніх фахівців соціальної сфери.

Завдання:

- ознайомлення з загальними теоретичними положеннями про сучасне соціальне консультування, оволодіння понятійним і термінологічним апаратом дисципліни;

- формування розуміння нормативних вимог до процесу соціального консультування; вивчення основних методів, прийомів і технік ведення консультативної бесіди;
- отримання студентами навичок надання консультативної допомоги у майбутній професійній діяльності;
- формування у студентів вмінь формулювати цілі та завдання консультування клієнта, планувати процес консультування, створювати логічну та завершену структуру консультації, ефективно застосовувати техніки консультування, оцінювати його результати;
- розвиток професійної етики консультанта, професійної самосвідомості, емпатії, формування навичок контролю та управління власною поведінкою.

ТЕМА 1. ВСТУП В ДИСЦИПЛІНУ. ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ЙОГО СПЕЦИФІКА

1. Поняття, сутність, цілі та завдання соціального консультування.
2. Ключові поняття соціального консультування.
3. Напрямки, види, принципи та функції соціального консультування.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Студенти мають засвоїти ключові поняття дисципліни згідно з стандартом соціальної послуги консультування, а саме:

Соціальна послуга консультування – комплекс заходів, що здійснюються протягом строку, необхідного для виходу зі складної життєвої ситуації та адаптації особи, сім'ї до нових умов соціального середовища, спрямованих на усунення/приспосовання обмежень життєдіяльності, підтримку соціальної незалежності, збереження та продовження соціальної активності особи, сім'ї.

Консультування – технологія соціальної роботи, яка полягає в дослідженні проблеми клієнта, знаходженні разом з ним позитивних шляхів її вирішення, наданні порад і рекомендацій щодо наявності для цього соціальних ресурсів.

Консультування як технологічний спосіб вирішення соціальних завдань – це процедура, що часто використовується у соціальній роботі, в медичній, юридичній практиці спеціалістами і різних напрямів з метою орієнтації громадян, окремих осіб, сімей, груп, общин шляхом порад, вказівок і забезпечення необхідною інформацією.

Для більш детального розуміння теми потрібно звернути увагу на мету соціального консультування, яка полягає у наданні оперативної соціальної допомоги клієнту у вирішенні проблем соціального та соціально психологічного характеру та усвідомленні і зміні деструктивних, ірраціональних переконань, почуттів, станів, поведінки; формування нових підходів до переробки досвіду для профілактики рецидивів та підвищення якості життя.

Звернути увагу необхідно на процедурні відмінності соціального та психологічного консультування.

Таблиця 1.1.

Процедурні відмінності соціального та психологічного консультування

Критерії	Соціальне консультування	Психологічне консультування
Мета	Мета соціального консультування завжди конкретніше і передбачає оцінку проблеми клієнта, аналіз її причин та визначення шляхів її вирішення	Метою психологічного консультування є насамперед зміна особи клієнта шляхом зміни звичних способів реагування та сприйняття ситуацій, поведінки, відносин і т.д.
Процес	Пропонує: «погляд зі сторони», що розкриває способи кращого використання власних ресурсів та покращення якості життя; а також оцінку проблеми, аналіз її причин, рекомендації щодо її вирішення; отримання корисного знання або навички.	це «досвідсередини», процес виявлення, переживання та проживання досвіду клієнтом у супроводі психолога. У психології шлях вирішення проблеми клієнта не поставлено заздалегідь, а народжується у процесі. Іншими словами, знайдений відповідь на запитання, як результат пошуку та внутрішнього зусилля клієнта, стає невід'ємною частиною його особи.
Акцент	Використання наявних у клієнтів ресурсів для зміни поведінки та розвитку особистості	Зміна особистості
Запит	Проблеми, що виникають під час взаємодії особистості та середовища, – підкреслення негативної ролі інших людей поява власних життєвих складностей.	Скарги на «нездатність контролювати та регулювати свої внутрішні стани, потреби та бажання», а також деякі форми поведінки.
Спрямованість у часі	Сьогодні, майбутнє.	Минуле, сьогодні.
Тривалість	Соціальне консультування, як правило, є короткостроковим (рідко перевищує 5-6 зустрічей консультанта та клієнта).	Процес психологічного консультування може тривати значно довше (десятки, а то й сотні зустрічей консультанта та клієнта протягом ряду років), але є винятки, пов'язані з особливостями розуміння консультативного процесу в деяких теоріях.

Звернути увагу також необхідно на напрямки консультування, які прописані та затверджені в державному стандарті соціальної послуги консультування.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, сутність, цілі та завдання соціального консультування.
2. Ключові поняття соціального консультування.
3. Міждисциплінарні зв'язки консультування як виду професійної діяльності.
4. Процедурні відмінності соціального та психологічного консультування.
5. Напрямки соціального консультування.
6. Види соціального консультування.
7. Принципи організації соціального консультування.
8. Функції консультування в соціальній роботі.

Практичні завдання:

1. Вивчити основні школи соціального консультування в соціальній роботі;
2. Дайджест стандарту соціальної послуги консультування;

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Державний стандарт соціальної послуги консультування URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text>.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

ТЕМА 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСУЛЬТУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

1. Методи консультування в соціальних практиках.
2. Підходи в соціальному консультуванні.
3. Спеціальні проблеми консультування в соціальній роботі.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Студенти мають засвоїти основні методи соціального консультування, якими є наступні:

- проєктивне консультування;
- спосіб консультування;
- прогностичне консультування;
- інтерв'ю;
- ігрові методи;
- соціально-психологічний тренінг;
- рефлексивне консультування.

Пропонуємо звернути на підходи, які використовуються в соціальному консультуванні, а саме:

- **функціональний підхід** в якому консультування розуміється, як технологія соціальної роботи, при якій клієнт забезпечується практичними рекомендаціями, що реалізується самим клієнтом;

- **професійний підхід** в якому консультування розглядається, як форма організації роботи соціальної установи з різними категоріями клієнтів, які мають отримувати різноманітні послуги фахівцями. В рамках цього підходу, консультування розглядається, як особливий вид соціальної допомоги, як особливо професійна функція соціального працівника. Соціальної консультування при такому підході є окремим видом діяльності або послугою громадянам чи організації за допомогою спеціально навчених та

кваліфікованих осіб, які допомагають виявити соціальні проблеми, проаналізувати їх, дати рекомендації з їх вирішення та сприяють виконанню рішень та рекомендацій;

- **особистісно-орієнтований підхід**, який здійснюється в діаді «суб'єкт-суб'єкт» та спрямований на цілісний розвиток клієнта, ґрунтується на базові принципи: співпраці консультанта та клієнта, гуманному ставленню до клієнта, врахуванні індивідуальних особливостей клієнта, залучення клієнта до самопомоги та діяльності. Консультативний процес в даному підході спрямований на аналіз індивідуальних, особистісних причин виникнення СЖО і конфліктних ситуацій шляхів запобігання їх у майбутньому та розвитку значущих особистісних якостей клієнта;

- **проблемно-орієнтований підхід**, який зорієнтований на аналіз сутності внутрішніх і зовнішніх причин проблеми, пошуку шляхів її вирішення. Консультування в даному підході орієнтоване на рішення, спрямоване на виявлення ресурсів для розв'язання проблеми, спираючись на спеціальні знання, техніки, методи роботи, допомагає що допомагають клієнту в прийнятті рішень;

- **інформаційний підхід**, який може застосовуватись для розвитку умінь та навичок до спілкування клієнта з іншими особами в тому числі і фахівцями, для отримання необхідної інформації, управління власною діяльністю та емоційним станом;

- **системний підхід**, який розглядається, як цілісний соціально-психологічний та педагогічний процес або як система, який передбачає неперервний характер у наданні соціальної допомоги клієнту та членами його родини з урахуванням усіх чинників, що впливають та можуть вплинути на проблему клієнта;

- **клієнто-центрований підхід**, який направлений на створення благоприємного клімату консультування, який підходить для самодослідження та розпізнавання факторів, які заважають особистості, підбадьорення відкритості клієнта, досвід впевненості в собі, спонтанність.

Питання для самоконтролю:

1. Методи консультування в соціальних практиках.
2. Підходи в соціальному консультуванні.
3. Спеціальні проблеми консультування в соціальній роботі.

Практичні завдання:

1. Проаналізуйте соціальне консультування на основі діагностики в соціологічній, психологічній, педагогічній, медичній практиці.
2. Підберіть підходи та методи соціального консультування конкретної категорії клієнтів соціальної роботи.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Харченко С.Я.. Соціально-педагогічне консультування: наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 2011. 403 с.
3. Пожидаєва О. В. Сутність та види консультування в соціально-педагогічній діяльності / О. В. Пожидаєва // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. – 2012. – №1(17). – Сер. Педагогічні науки. – С. 22–25.

ТЕМА 3. ПРОЦЕС СОЦІАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

1. Процес соціального консультування.
2. Контакт. Стадії встановлення контакту соціального працівника та клієнта.
3. Семисходинкова модель вирішення проблеми. Завершення консультації.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Здобувачам необхідно звернути увагу на типову схему процесу соціального консультування:

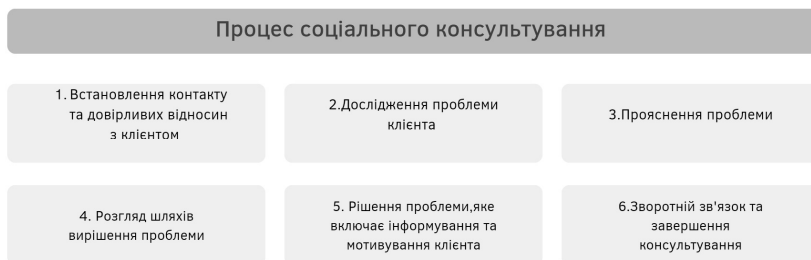

Рис. 3.1. Процес соціального консультування

Важливо. Консультуючі відносини структуровані за місцем та часом, не виходять за межі професійних відносин та завжди обмежені у часі.

Контакт – це такий рівень безпеки, прийняття та довіри у взаємодії з консультантом, який дозволяє клієнту максимально висловити те, що його непокоїть. Побудова контакту – це і суттєвий крок процесу консультування.

Стадії встановлення контакту під час соціального консультування:

1. **Вітання.** Консультант повинен представитися, трохи розповівши про себе і про те, як проходитиме консультація. Після цього представляється клієнт і озвучує мету свого візиту;

2. **Орієнтація.** Консультант повідомляє клієнта про тривалість сесії, конфіденційність. Також консультанту потрібно позначити професійні межі

консультування, так як очікування клієнта можуть бути нереалістичними в рамках соціального консультування, або консультант ще не має достатнього досвіду роботи з такою проблематикою. Якщо клієнту потрібна допомога іншого спеціаліста (лікаря, юриста, психолога тощо), соціальний працівник перенаправляє клієнта до потрібного спеціаліста. Для ефективної переадресації соціальний працівник повинен мати максимально повну інформацію про: спеціалістів своєї організації; партнерські організації, що надають необхідні послуги; державні структури та реабілітаційні центри;

3. **Формулювання робочого запиту.** Після обговорення умов роботи соціальний працівник уточнює, який результат клієнт хотів би отримати після закінчення консультації. Таке звернення називають робочим запитом. Робочий запит визначає напрямок консультативної роботи. Після того, як консультант сформулював робочий запит, необхідно, щоб його клієнт прийняв. Поки клієнт не сформулював запит, не можна переходити до наступного етапу. Інакше наприкінці консультації клієнт може сказати, що це відповідає його очікуванням.

Для запрошення клієнта до вільного діалогу на цій стадії можна використати прості запитання або фрази:

- «Про що б Ви хотіли поговорити зі мною?»;
- «З чого Ви хотіли б розпочати нашу бесіду?»;
- «Які питання ви хотіли б обговорити зі мною?».

Пропонуємо звернути увагу на ролі соціального працівника в процесі соціального консультування:

Рис. 3.2. Ролі соціального працівника в соціальному консультуванні

Питання для самоконтролю:

1. Процес соціального консультування.
2. Контакт. Стадії встановлення контакту соціального працівника та клієнта.
3. Дослідження проблеми.
4. Конфронтація.
5. Розгляд шляхів вирішення проблеми.
6. Семисходинкова модель вирішення проблеми. Завершення консультації.

Практичні завдання:

Провести порівняльний аналіз консультування, профілактичної роботи, корекції та терапії як форм роботи соціального працівника.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. Посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Кулава К.О. Особливості соціального консультування постраждалих від торгівлі людьми // К.О.Кулава. X міжнародна науково-практична конференція «соціальна робота: виклики сьогодення» – Тернопіль, 2021. – С. 89-91.
3. Процес консультування. Брошура Всеукраїнської мережі ЛЖВ URL: <http://surl.li/lmuzs>.

ТЕМА 4. НАВИЧКИ ЕФЕКТИВНОГО КОНСУЛЬТАНТА В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

1. Поняття ефективності та навичок.
2. Типи навичок необхідних для ведення консультативного процесу: присутність, безумовне прийняття, вміння слухати та чути клієнта, навичка надання ефективного зворотнього зв'язку.
3. Види та техніки слухання в соціальному консультування.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Пропонуємо студентам звернути увагу на поняття:

Ефективність – це спосіб виконувати роботу і досягати необхідного чи бажаного результату з найменшою затратою часу та зусиль.

Навичка – це дія, яка сформована шляхом повторення і характеризується високою мірою осягнення (оволодіння) нею, коли людина виконує певну дію без контролю свідомості, тобто ця дія доведена до автоматизму.

Типи навичок:

Hard skills «Жорсткі навички» – це вміння та знання, необхідні для певної посади та конкретної роботи. Це те, що ви вивчили у виші, в коледжі, або інструкції, які ви засвоїли на попередньому місці роботи. Це – професійні навички у найчистішому вигляді;

Soft skills «М'які навички» – це неспеціалізовані навички, вони залежать від особливостей вашого характеру, типу особистості, темпераменту. Це ситуативні вміння, які можуть застосовуватись в будь-якій роботі. Вони допомагають не стільки бути висококласним фахівцем, скільки будувати кар'єру та сформувати власну репутацію.

Навички ефективного соціального працівника-консультанта:

1. Присутність. Під присутністю розуміється така позиція консультанта, де він максимально відкрит і здатен відобразити те, що відбувається в просторі

взаємодії та в просторі його внутрішнього досвіду;

2. Безумовне прийняття. Прояв поваги до нього, спілкування з клієнтом без осуду і без спроб «загнати» його в будь-які рамки. Це прийняття переваг і недоліків клієнта, його позитивних і негативних рис характеру і патернів поведінки, його плюсів та мінусів, бажань, думок, почуттів;

3. Вміння слухати та чути клієнта. Процес в результаті якого ми не просто обробляємо звукові сигнали, а й ще розуміємо про що йдеться.

Питання для самоконтролю:

1. Надайте характеристику Hard skills, визначте роль hard skills в діяльності соціального консультанта.

2. Надайте характеристику Soft skills, визначте роль soft skills в діяльності соціального консультанта.

3. Опишіть правила ефективного соціального консультанта та поясніть чому необхідно їх дотримуватись. Наведіть приклад.

Практичні завдання:

Проаналізуйте типи клієнтів в соціальному консультуванні:

- Добрі та комунікабельні клієнти;
- Клієнт-суддя (клієнт який схильний до строгої критики і недовіри);
- Агресивні клієнти;
- Тривожні клієнти та т.д.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.

2. Процес консультування. Брошура Всеукраїнської мережі ЛЖВ URL: <http://surl.li/lmuzs>.

3. Основи консультування ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ» URL: <http://surl.li/gcdlj>.

ТЕМА 5. ТЕХНІКА ПОСТАНОВКИ ПИТАНЬ В СОЦІАЛЬНОМУ КОНСУЛЬТУВАННІ

1. Види питань в соціальному консультуванні.
2. Побудова висловлювань в соціальному консультуванні.
3. Фокуси в питаннях. Час у питаннях.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Увагу здобувачів звертаємо на конкретні види, фокуси та техніки побудови питань та висловлювань в соціальному консультуванні.

Відкриті питання – це такі питання, які передбачають розгорнуту відповідь.

Закриті питання – припускають просту односкладову відповідь (наприклад, «так», «ні», «угу», «п'ятнадцять», «не хочу»).

Пояснюючі питання – допомагають як краще зрозуміти, що говорить клієнт, а й самому клієнту краще зрозуміти себе і сенс своїх висловлювань. Це велика група питань, спрямованих на виправлення синтаксичної структури висловлювання клієнта.

Неефективні питання – це питання, що починаються зі слів «Чому?», «Навіщо?».

Фокус у питаннях:

- «Ви» («Ти») – це фокус на клієнті;
- «Я» – фокус на консультанті;
- «Ми» – фокус на взаємодії клієнта та консультанта;
- «Вони» – фокус на інших людях;
- «Це» – фокус на основній темі обговорення.

Питання для самоконтролю:

1. Види питань в соціальному консультуванні.
2. Побудова висловлювань в соціальному консультуванні.
3. Фокуси в питаннях.
4. Час у питаннях.

Практичні завдання:

1. Надайте характеристику техніці постановки питань в соціальному консультуванні:

- відкриті запитання (приклад);
 - закриті запитання (приклад);
 - гіпотетичні питання (приклад);
 - прояснюючі запитання (приклад)
 - неефективні запитання (приклад);
2. Характеристика фокусів в питаннях:
- Ви (приклад);
 - Я (приклад);
 - Ми (приклад);
 - Вони (приклад);
 - Це (приклад).

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.

2. Пожидаєва О. В. Сутність та види консультування в соціально-педагогічній діяльності / О. В. Пожидаєва //Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. – 2012. – №1(17). – Сер. Педагогічні науки. – С. 22–25.

3. Процес консультування. Брошура Всеукраїнської мережі ЛЖВ URL: <http://surl.li/lmuzs>.

ТЕМА 6. ПРОФЕСІЙНІ СКЛАДНОЩІ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

1. Типові складнощі в процесі соціального консультування: прояви, причини та шляхи подолання.
2. Типові проблемні аспекти: прояви, причини та шляхи подолання.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Увагу студентів слід звернути на типові складнощі в процесі соціального консультування та шляхи їх подолання

1. Мовчання клієнта.

На початку консультації:

«Я розумію, що Вам важко розпочати розмову. Так буває дуже часто, коли хтось уперше приходить до мене на консультацію. Може, Ви схвилювані? або «Ви знаєте, до мене іноді приходять люди, яким насправді не хотілося б тут перебувати, і вони хочуть якнайшвидше піти. Ви так само налаштовані?».

На середині консультації:

Консультанту важливо зафіксувати контекст розмови, перш ніж клієнт зробив «мовчазну паузу».

2. Консультант припускається помилки

- «Вибачте, я забув, що Ви вже говорили мені про свою роботу»;
- «Я дійсно розсердився/ла, коли Ви згадали про те, що Ви не уявляєте, як я можу Вам допомогти.

Ми можемо з Вами обговорити це. Ви хочете цього?».

3. Консультант не знає, як відповісти на поставлене запитання.

«Я розумію, що Ви відчуваєте. На даний момент я хочу трохи поговорити, а потім Ви скажете мені – чи готові Ви продовжувати нашу зустріч».

4. Консультанту не вдається встановити добрі стосунки з клієнтом.

Консультанту важливо звернутися за допомогою до інших фахівців, пройти супервізію, щоб проаналізувати хід зустрічей з клієнтом і краще зрозуміти, у чому суть проблеми, що виникла. Якщо в результаті обговорення наболілого з іншим фахівцем або після супервізії з'ясується, що проблема полягає в тому, що клієнту ніколи раніше не вдавалося встановити тісні взаємини з будь-ким, то дострокове завершення консультування з ним або його перенаправлення до іншого консультанта не допоможе, а лише зашкодить клієнту. У цьому випадку слід продовжити консультацію, перш за все, намагаючись привернути до себе клієнта.

5. Консультант та клієнт знайомі один з одним.

Якщо таке знайомство має випадковий характер, то консультант може проводити роботу з цим клієнтом. Однак із самого початку необхідно обговорити з клієнтом аспекти вашого спілкування – гарантія конфіденційності та професійний, робочий підхід у стосунках. Якщо ж консультант добре знайомий із клієнтом, то роль консультанта цілком виключена. Клієнту потрібно пояснити, що консультуватиме його інший фахівець, сказавши приблизно таке: «Виходячи з досвіду роботи, могу сказати, що консультування людини, з якою перебуваєш у дружніх відносинах, марно, оскільки між консультантом і клієнтом складаються зовсім інші відносини, і це заважає об'єктивності».

Питання для самоконтролю:

1. Опишіть з прикладами одну з професійних складнощей та шляхи її подолання:

- Мовчання клієнта
- Консультант припускається помилки
- Консультант не знає, як відповісти на поставлене запитання
- Клієнт відмовляється від допомоги
- Клієнта не влаштовує стать консультанта

- Консультант обмежений в часі
- Клієнт говорить без зупинки і не по суті
- Клієнт задає консультанту питання особистого характеру
- Консультант збентежений бесідою.

Практичні завдання:

1. Розглянути аспекти в роботі консультанта
 - Робота з тривожним клієнтом;
 - Робота з немотивованим клієнтом;
 - Робота з агресивними клієнтом;
 - Робота з клієнтом в стані кризи;
 - Робота з клієнтом, який маніпулює;
 - Робота з клієнтом із захисними механізмами;
 - Робота із клієнтом, який плаче.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Процес консультування. Брошура Всеукраїнської мережі ЛЖВ URL: <http://surl.li/lmuzs>.
3. Хлівнюк Т.П., Кулава К.О. Методи соціального консультування різних категорій сімей та осіб. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Педагогіки і психології. 2021. № 67. – С. 122-127. ISSN 2415-7872.

ТЕМА 7. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ КРИЗОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

1. Використання кризового втручання в практиці соціального консультування;
2. Найпоширеніші методи кризового втручання в практиці соціального консультування.
3. Техніки психологічної підтримки під час кризового консультування.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Студентам необхідно засвоїти основні поняття та етапи кризового консультування, а саме:

Етап 1. Встановлення контакту. Контакт встановлюється на емоційному рівні і складається насамперед із наступних дій консультанта: ідентифікація почуттів клієнта; визнання його права відчувати саме так; підтвердження клієнту, що його почуття зрозумілі та приймаються.

Етап 2. Збір інформації. Фактично початок збору інформації відбувається першому етапі. На другому етапі здійснюються: вивчення актуального стану проблеми клієнта та пов'язаних з нею почуттів; визначення того, яка подія чи переживання спонукало клієнта звернутися за допомогою саме зараз; встановлення провокуючої події; з'ясування того, як довго діє проблема, якими є умови, в яких вона дозрівала; дослідження того, чи є причиною кризи вже позначена клієнтом подія, чи є глибинні причини.

Етап 3. Формулювання проблеми. Дії консультанта на цьому етапі зводяться до наступного: підсумовування отриманої інформації; формулювання проблеми у такому вигляді, з яким клієнт буде згоден; у ряді випадків – переформулювання проблеми, щоб клієнт міг врахувати більше її аспектів. Якщо проблема надто складна – розділити її на дрібніші складові, відокремити минулі проблеми від актуальних.

Етап 4. Вивчення можливостей. Цей етап передбачає: з'ясування, чи були у житті клієнта аналогічні ситуації; обговорення типових кроків, що робляться клієнтом у зв'язку з цим; виявлення того, що у подібній ситуації допомагало йому раніше; збір інформації про те, чи траплялося щось схоже з ким-небудь із знайомих клієнта, і що вони робили у таких ситуаціях; обмірковування клієнтом у присутності консультанта шляхів виходу з ситуації, що склалася, пошук можливих варіантів; з'ясування того, чи робив клієнт якісь кроки для виходу з кризової ситуації до звернення до психолога, і що з цього вийшло.

Етап 5. Пошук альтернатив. На цьому етапі робота з кризовим станом багато в чому полягає в розширенні зони усвідомлення клієнта свого погляду на проблему, що стоїть перед ним, і вимагає, залежно від намірів клієнта, наступних дій консультанта: інтервенції, спрямовані на призупинення прагнення клієнта контролювати події, які він не може контролювати (наприклад, вчинки інших людей; розвиток ситуації, яка від нього не залежить); стримування клієнта, коли він дуже швидко намагається ухвалити необдумане рішення, щоб отримати відчуття контролю за ситуацією; надання клієнту можливості зрозуміти, що відмова від рішення – це також рішення; переформулювання проблеми таким чином, щоб клієнт відчув можливість її рішення; аналіз наслідків тих дій та рішень клієнта, які розглядаються клієнтом та консультантом.

Етап 6. Заключний. Завдання етапу – підвести до завершення обговорення проблемної ситуації. Клієнт, який перебуває в кризі, може відчувати потребу неодноразово повторювати одні й ті самі описи обставин і своїх переживань, і в нього має бути така можливість. Але консультація не може перевищувати 1-1,5 години. Тому необхідно підбити підсумки, якщо завершено обговорення цілого смислового відрізка, та домовитись про наступну зустріч.

Наприклад:

«Сьогодні ми з Вами...

Як Ви вважаєте, що Вам дало наше спілкування?..

Чи збираєтесь Ви продовжити наші контакти? Про що Ви хочете поговорити наступного разу?».

Кризове консультування як правило передбачає в соціальній роботі роботу з наступними категоріями клієнтів: соціальна робота з жертвами насилля, торгівлі людьми, дітьми сиротами і т.д.

Питання для самоконтролю:

1. Теоретичні основи кризового втручання.

2. Чинники зниження здатності індивіда протистояти стресовим ситуаціям. Наслідки кризи.

3. Використання кризового втручання. Кризове втручання на перших порах, кризове втручання у гострих і хронічних ситуаціях.

4. Умови для досягнення очікуваного результату в процесі кризового втручання.

Практичні завдання:

1. Розглянути техніки соціально-психологічної підтримки під час кризового консультування. Методика вербалізації емоційних станів; програвання взаємних ролей; інструкція (порада); методика опосередкованого спілкування; сімейне обговорення; техніка формування навичок і вмінь.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.

2. Николаєва В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник. Донецьк: НОРД-ПРЕСС. 211 с.

3. Харченко С.Я. Соціально-педагогічне консультування: наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 2011. 403 с.

ТЕМА 8. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ТЕЛЕФОННОГО СОЦІАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

1. Мета зміст на функції телефонного соціального консультування.
2. Схема телефонного соціального консультування.
3. Телефон довіри. Категорії абонентів телефону довіри.
4. Причини звернень. Українська телефонна служба: Телефон довіри».

Етапи телефонного діалогу.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Перша розмова з клієнтом по телефону довіри, як правило, охоплює такі етапи: встановлення контакту (емоційне прийняття абонента); інтелектуальне оволодіння ситуацією (структурування ситуації, розкриття її зв'язку з контекстом життєвого шляху клієнта, «зняття гостроти», «терапія успіхами і досягненнями» тощо); планування дій, необхідних для подолання критичної ситуації; активна психологічна підтримка.

Характерними особливостями телефонного консультування є:

- можливість отримати консультативну допомогу у будь-який час (служба телефону довіри має працювати цілодобово);
- прихованість психотерапевтичного характеру телефонної допомоги, що у більшості осіб підвищує почуття безпеки і самооцінку;
- можливість перервати контакт у будь-який момент, що приваблює осіб, для яких важлива психологічна безпека;
- ефект обмеженої комунікації (спілкування відбувається за єдиним акустичним каналом, що підсилює вербалізацію пережитої ситуації, емоційного стану, планів, намірів, сприяє афективному реагуванню, ослаблює почуття тривоги);
- «ефект довіри» (оскільки голоси абонента і консультанта лунають у безпосередній близькості, це сприяє швидкому встановленню атмосфери довіри під час розмови).

Питання для самоконтролю:

1. Телефонне консультування. Етапи телефонного консультування;
2. Телефон довіри. Категорії абонентів телефону довіри. Причини звернень на ТД;
3. Класифікація проблем абонентів телефону довіри; Українська телефонна служба "Телефон довіри";
4. Напрями роботи міжнародних телефонів довіри; Типи телефонних дзвінків на ТД.

Практичні завдання:

1. Вивчити етапи телефонного діалогу. Розробити діалог телефонного консультування.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Николаєва В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник.
3. Хлівнюк Т.П. Впровадження гендерно-чутливого та конфліктологічного підходів у соціальній роботі з різними клієнтами на рівні територіальних громад / Т. П. Хлівнюк, К. О. Кулава, Н. М. Горпиненко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2023. №1. С. 26–33.

ТЕМА 9. ПРАКТИКА СУПЕРВІЗІЇ В СОЦІАЛЬНОМУ КОНСУЛЬТУВАННІ

1. Методи супервізії в практиці соціального консультування.

2. Групові форми супервізії в практиці соціального консультування.

Функції супервізора.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Супервізія – основний засіб, за допомогою якого визначений установою супервізор полегшує роботу персоналу, індивідуально й колективно, та забезпечує стандарти роботи. Поняття супервізії визначається через моделі аналізу і компетентного розв’язання ситуацій, що виникають у взаємодії з клієнтами (А. Браун, А. Боурн).

Мета супервізії – допомагати супервізованому(им) більш ефективно виконувати завдання, визначені в посадових обов’язках. Регулярно організовані зустрічі супервізора і супервізованого(их) формують процес виконання завдання супервізії. Супервізований є активним учасником цього процесу взаємодії (А. Браун, А. Боурн).

Завдання супервізії – задоволення організаційних, професійних та особистих потреб. Взагалі, можна говорити про три основні функції супервізії:

- освітницька (формуюча), що включає розвиток вмінь, навичок, здібностей стосовно професії;
- підтримуюча (тонізуюча), що включає підвищення стійкості впливу зі сторони проблем клієнтів;
- спрямовуюча (нормативна), що включає контроль працівника над власною особистістю (недоліки, слабкі сторони, сліпі плями, осуд).

Супервізію можна здійснювати на індивідуальному рівні, а також на рівні групи або організації. Виділяють такі типи супервізії:

- Один на один – передчасно спланована зустріч з повісткою денною,

зادля обговорення та оцінки роботи.

- Групова супервізія – колектив співробітників сумісно обговорюють та оцінюють роботу один одного. Учасники підіймають питання для обговорення, група обговорює кожен випадок, і те, як він вирішувався окремо. Відбувається обмін досвідом, знаннями.

- Неформальна супервізія – незапланована консультація, один на один чи по телефону.

- Кризова супервізія – незаплановане обговорення випадку, який, за відчуттями працівника, призвів до кризи. Відбувається одразу після роботи з клієнтом.

Питання для самоконтролю:

1. Методи супервізії в практиці соціального консультування.

2. Групові форми супервізії в практиці соціального консультування.

Функції супервізора.

Практичні завдання:

1. Розкрити форми та методи супервізії в соціальній роботі.

2. Підібрати техніки та прийоми для використання їх в супервізії.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.

2. Николаєва В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник.

3. Харченко С.Я. Соціально-педагогічне консультування: наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 2011. 403 с.

ТЕМА 10. СОЦІАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ПІДЛІТКІВ

1. Психологічні особливості підліткового віку.
2. Основи потреби підлітків.
3. Основні завдання соціального працівника під час соціального консультування підлітків.
4. Основні рекомендації ведення соціальної консультації підлітків.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Рекомендуємо студентам переглянути психологічні особливості підліткового віку та основні потреби підлітків.

Основними завданнями соціального працівника під час соціального консультування підлітків є:

- інформування підлітків;
- допомога в поінформованому виборі;
- навчання та формування навичок;
- емоційна підтримка.

Для створення сприятливого клімату під час консультування підлітка з боку консультанта необхідно :

- виявляти щирий інтерес до підлітка та мати бажання допомогти, оскільки клієнти-підлітки гостро відчують формальний підхід;
- дати підлітку максимальну можливість висловитися, оскільки клієнт приходять до консультанта не вислуховувати повчання та поради, а розповісти про складні аспекти свого життя;
- не виявляти надмірну цікавість – консультант не повинен асоціюватися зі слідчим, важливою є лише та інформація про клієнта, яка необхідна для розуміння його проблем;
- дотримуватися професійної таємниці;
- відноситися до проблем клієнта без засудження – не оцінювати, а слухати, розуміти та приймати.

Питання для самоконтролю:

1. Психологічні особливості підліткового віку.
2. Основи потреби підлітків.
3. Основні завдання соціального працівника під час соціального консультування підлітків.
4. Основні рекомендації ведення соціальної консультації підлітків.

Практичні завдання:

1. Підібрати конкретні напрями соціального консультування підлітків та пояснити вибір;
2. Підібрати конкретні підходи соціального консультування підлітків та пояснити вибір;
3. Підібрати конкретні методи соціального консультування підлітків та пояснити вибір.

Рекомендована література:

1. Варнава, У. В. Арт-терапевтичні засоби у соціокультурній реабілітації / У. В. Варнава // Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості : зб. наук. праць за матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 30 вересня – 01 жовтня 2021 р.) [Електронний ресурс] / ред. колегія : І. Р. Крупник, О. Є. Блинова, Н. І. Тавровецька (відп. за випуск) та ін. Херсон : ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 44-46.
2. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
3. Николаєва В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник.

ТЕМА 11. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗАЛЕЖНИХ КЛІЄНТІВ

1. Поняття залежностей та співзалежностей.
2. Трикутник «рятівництва».
3. Консультативний супровід залежних та співзалежних клієнтів.
4. Відповідальність консультанта в роботі з залежними та співзалежними клієнтами.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Увагу студентів слід звернути на основні поняття теми. Консультативний супровід полягає у тому, щоб визначити, з ким має справу — з «гостем», «замовником» чи з клієнтом. Ефективною може бути лише робота з «власне клієнтом».

Консультант відповідає за: свій професійний рівень, достовірність інформації, що надається клієнту, аналіз того, що відбувається в процесі консультації, дотримання тимчасових рамок, дотримання основних правил та принципів консультування.

Консультант не може відповідати за: те, як клієнт буде розпоряджатися отриманою інформацією, ті рішення, які він ухвалює, ті почуття, які відчуває клієнт (консультант лише пропонує їх усвідомити та проаналізувати). співзалежних клієнтів.

Питання для самоконтролю:

1. Явище співзалежності.
2. Трикутник «рятівництва»;
3. Консультативний супровід співзалежних клієнтів;
4. Відповідальність консультанта в роботі з представників близького оточення хімічно залежних клієнтів.

Практичні завдання:

1. Підібрати конкретні напрями соціального консультування різних категорій залежних та співзадежних клієнтів та пояснити вибір;
2. Підібрати конкретні підходи соціального консультування різних категорій залежних та співзадежних клієнтів та пояснити вибір;
3. Підібрати конкретні методи соціального консультування різних категорій залежних та співзадежних клієнтів та пояснити вибір.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Николаєва В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник.
3. Процес консультування. Брошура Всеукраїнської мережі ЛЖВ URL: <http://surl.li/lmuzs>.

ТЕМА 12. СОЦІАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ СІМ'Ї

1. Поняття про консультування сім'ї.
2. Методи і форми консультування сім.
3. Врахування особливостей розвитку сім'ї у соціальному консультуванні.
4. Консультування проблемних сімей.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Соціальне консультування сім'ї необхідно при таких видах роботи, як: обслуговування сім'ї (коли розв'язуються поточні проблеми благополучної сім'ї); супровід (коли розв'язуються складні проблеми неблагополучної чи прийомної сім'ї, коли сім'я вчиться долати труднощі, які сама не в змозі подолати); реабілітація (коли сім'я, яка знаходиться в кризі з приводу різних причин, не в змозі адекватно оцінити свої проблеми, її необхідно «наштовхнути» на шляхи розв'язання проблеми); профілактика сімейних негараздів, негативних явищ, неблагополуччя (коли сім'я є благополучною, але не готується до виконання завдань наступного свого розвитку, не знає про них та можливі проблеми).

Консультування виконує такі завдання:

- клієнт сам виявляє свої потреби і проблеми, дізнається про можливості розвитку своєї особистості;
- коректує самооцінку клієнта до прийняття обґрунтованого рішення про розв'язання проблем і задоволення потреб;
- коректує самооцінку клієнта на основі прийняття його як особистості, яка має власні погляди та інтереси.

Консультація розв'язує такі непрямі завдання:

- усвідомлення клієнтом зв'язку між стресом і колишніми життєвими переживаннями та проблемами;

- засвоєння нових моделей сприйняття думок та почуттів, розвиток нових адаптованих реакцій і стратегій подолання стресу, які можуть бути корисними не лише у період даної кризи, але й у майбутньому.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття соціального консультування сім'ї;
2. Методи і форми соціального консультування сім'ї;
3. Завдання та напрямки соціального консультування сім'ї.

Практичні завдання:

1. Підібрати конкретні напрями соціального консультування різних категорій сімей та пояснити вибір;
2. Підібрати конкретні підходи соціального консультування різних категорій сімей та пояснити вибір;
3. Підібрати конкретні методи соціального консультування різних категорій сімей та пояснити вибір.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Николаєва В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник.
3. Основи консультування ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ» URL: <http://surl.li/gcdlj>.

ТЕМА 13. СОЦІАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ОСІБ, ХВОРИХ НА ВІЛ/СНІД

1. Етапи соціального консультування осіб, хворих на ВІЛ/СНІД.
2. Моделі введення соціальних консультацій Віл-позитивних клієнтів.
3. Оцінка потреб ВІЛ-позитивних клієнтів. Пакети соціальних послуг для Віл-позитивних клієнтів.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Ведення клієнтів за напрямом з соціального супроводу лікування ВІЛ-позитивних осіб рекомендується здійснювати за двома моделями:

Підтримуючий супровід включає надання основної інформації щодо основ лікування ВІЛ, формування мотивації і навиків прихильності до лікування. Дана модель передбачає, що у клієнта немає комплексних перешкод для формування прихильності до лікування. Критерії надання супроводу – клієнти, які потребують нетривалого спрямованого втручання з метою мобілізації власних ресурсів для вирішення проблем та підтримки їх стабільності.

Комплексний супровід – це допомога у вирішенні комплексних проблем ВІЛ-позитивних осіб, які на даному етапі життя не здатні самостійно їх подолати. Основною метою такого супроводу залишається формування прихильності до медичних послуг у ВІЛ-позитивних клієнтів, проте завданням даної моделі є також і подолання тих перешкод та бар'єрів, які стоять на шляху до формування прихильності.

Питання для самоконтролю:

1. Етапи соціального супроводу ВІЛ-інфікованих осіб;
2. Перешкоди на шляху до соціального супроводу ВІЛ-позитивних осіб;
3. Моделі ведення соціального супроводу ВІЛ-інфікованих осіб;

4. Формування у клієнта прихильності до медичних послуг;
5. Індивідуальне представництво інтересів клієнтів ВІЛ-інфікованих осіб;
6. Соціальна підтримка та догляд на дому ВІЛ-інфікованих осіб;

Практичні завдання:

1. Підібрати конкретні напрями соціального консультування ВІЛ-інфікованих осіб та пояснити вибір;
2. Підібрати конкретні підходи соціального консультування ВІЛ-інфікованих осіб та пояснити вибір;
3. Підібрати конкретні методи соціального консультування ВІЛ-інфікованих осіб та пояснити вибір.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Кулава К.О. Особливості соціального консультування постраждалих від торгівлі людьми // К.О. Кулава. X міжнародна науково-практична конференція «соціальна робота: виклики сьогодення». Тернопіль, 2021. С. 89-91.
3. Процес консультування. Брошура Всеукраїнської мережі ЛЖВ. URL: <http://surl.li/lmuzs>.

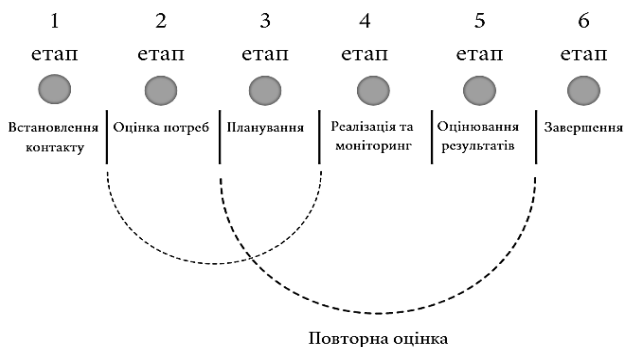
ТЕМА 14. СОЦІАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ВНУТРІШНЬО-ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

1. Етапи соціального консультування внутрішньо-переміщених осіб.
2. Первинна оцінка потреб ВПО та надання первинної соціальної консультації.
3. Ведення випадку та завершення консультації.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Увагу студентів слід звернути на основні поняття теми, а саме: внутрішньо переміщені особи. Згідно з міжнародним визначенням, це люди або групи людей, які були змушені рятуватися втечею або покинути свої будинки або місця проживання, через або для того, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, ситуації загального насильства, порушень прав людини або стихійних лих/техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визнаний державний кордон країни. Згідно з українським законодавством, внутрішньо-переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Схема соціального консультування ВПО.

Питання для самоконтролю:

1. Етапи соціального консультування ВПО;
2. Встановлення контакту з ВПО;
3. Оцінка потреб ВПО;
4. Оцінка результатів роботи з ВПО.

Практичні завдання:

1. Підібрати конкретні напрями соціального консультування ВПО та пояснити вибір;
2. Підібрати конкретні підходи соціального консультування ВПО та пояснити вибір;
3. Підібрати конкретні методи соціального консультування ВПО та пояснити вибір.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Николаєва В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник.
3. Кейс-менеджмент внутрішньо-переміщених осіб: методичні рекомендації / Автор-упорядник: Гусак Н.Є. К., 2015. 62 с.

ТЕМА 15. СОЦІАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ У СФЕРІ ОСВІТИ

1.1. Специфіка соціального консультування в закладах освіти: дошкільних, школах, спеціальних закладах.

1.2. Основні завдання соціального консультування в закладах освіти.

Методичні рекомендації до вивчення теми:

Специфіка практичної роботи консультанта в освіті, у цьому випадку – консультування в закладах освіти різного типу, досить яскраво розкривається при аналізі безпосереднього досвіду роботи з дітьми конкретного віку в умовах певного освітнього середовища.

Соціальне консультування у сфері освіти відбувається у деяких аспектах, а саме:

- консультування в умовах дитячого дошкільного закладу;
- консультування в умовах загальноосвітньої школи;
- консультування в початковій школі;
- консультування в середніх класах школи;
- консультування в старших класах школи;
- консультування в установах, що забезпечують соціальну й психолого-педагогічну підтримку особливих дітей.

Питання для самоконтролю:

1. Чим обумовлена специфіка консультування в закладах освіти різного типу та напрямку?

2. В чому проявляється специфіка консультування в дошкільних закладах освіти?

3. Які особливості консультування в загальноосвітній школі?

4. Порівняйте консультування у початковій, середній та старшій школі.

5. Чим відрізняється консультування в закладах, що забезпечують соціальну і психолого-педагогічну підтримку?

Практичні завдання:

1. Підібрати конкретні напрями соціального консультування в системі освіти за різними напрямками та пояснити вибір;
2. Підібрати конкретні підходи соціального консультування в системі освіти за різними напрямками та пояснити вибір;
3. Підібрати конкретні методи соціального консультування в системі освіти за різними напрямками та пояснити вибір.

Рекомендована література:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Николаєва В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник.
3. Харченко С.Я. Соціально-педагогічне консультування: наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 2011. 403 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Кириленко В.Г. Консультативні практики в соціальній роботі: навч. метод. посібник. Університет «Україна». 2020. 358 с.
2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
3. Харченко С.Я.. Соціально-педагогічне консультування: наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка.2011.403 с.
4. Державний стандарт соціальної послуги консультування URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text>.

Додаткова:

5. Kulava Kateryna. CONCEPTUALIZATION OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS AS A GLOBAL PROBLEM/ Modern Science. Moderní věda. Praha. Česká republika, Nemoros. 2021. № 6. С. 66–73. ISSN 2336-498X
6. Варнава, У. В. Арт-терапевтичні засоби у соціокультурній реабілітації / У. В. Варнава // Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості : зб. наук. праць за матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 30 вересня – 01 жовтня 2021 р.) [Електронний ресурс] / ред. колегія : І. Р. Крупник, О. Є. Блинова, Н. І. Тавровецька (відп. за випуск) та ін. – Херсон : ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 44-46.
7. Кейс-менеджмент внутрішньо-переміщених осіб: методичні рекомендації / Автор-упорядник: Гусак Н.Є. К., 2015. 62 с.
8. Кулава К.О. Особливості соціального консультування постраждалих від торгівлі людьми // К.О. Кулава. X міжнародна науково-практична конференція «соціальна робота: виклики сьогодення». Тернопіль, 2021. С. 89-91
9. Николаева В.І., Кожевников В.М. Соціальне консультування: модульний варіант. Навчальний посібник. Донецьк: НОРД-ПРЕСС, 211 с.
10. Основи консультування ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ» URL: <http://surl.li/gcdlj>.

11. Пожидаєва О. В. Сутність та види консультування в соціально-педагогічній діяльності / О. В. Пожидаєва // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. – 2012. – №1(17). Сер. Педагогічні науки. – С. 22–25.

12. Процес консультування. Брошура Всеукраїнської мережі ЛЖВ URL: <http://surl.li/lmuzs>.

13. Хлівнюк Т. П. Впровадження гендерно-чутливого та конфліктологічного підходів у соціальній роботі з різними клієнтами на рівні територіальних громад / Т. П. Хлівнюк, К. О. Кулава, Н. М. Горпиненко. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2023. – №1. – С. 26–33.

14. Хлівнюк Т.П., Кулава К.О. Методи соціального консультування різних категорій сімей та осіб. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: Педагогіки і психології. 2021. № 67 – С. 122-127. ISSN 2415-7872.

Інформаційні ресурси:

1. Міжнародна організація з міграції URL: <https://ukraine.iom.int/uk/momv-ukrayini>

2. Міністерство соціальної політики України URL: <https://www.msp.gov.ua/>

3. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова URL: <http://lib.onu.edu.ua/>

4. Науковий журнал «Психологія та соціальна робота» URL: <http://lib.onu.edu.ua/psychologyya/>

5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL <http://www.nbuv.gov.ua/>

6. Офіційний вебпортал Верховної Ради України URL: <https://www.rada.gov.ua/>

Навчальне видання

ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота

Укладач:

Кулава Катерина Олександрівна

В авторській редакції

Підписано до друку 28.09.2023.
Формат 60x88/16. Обсяг 1,5 друк. арк.
Наклад 50 прим. Зам. № 10655/9.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В. Арнаутська, 60.
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.